

ELMALI SİKKELERİNİN BULUNMASI, YURT DIŞINA KAÇIRILMASI VE TEKRAR YURDA GETİRİLMESİ

Mehmet YALÇINKAYA*

Öz

1984 yılı Antalya İli Elmalı İlçesine bağlı Bayındır Köyü'nde kaçak define kazısı sonucu bulunan 14'ü Attika Dekadrahmi yaklaşık 1900 adet antik sikkenin tarihi eser kaçakçılara satılması ile bu nadir sikkeler yurt dışına kaçırılmış, uzun süren hukuk mücadeleleri sonucu 6'sı Attika Dekadrahmi olmak üzere 1679 adet antik sikke ülkemize geri getirilebilmiştir. Bahse konu Elmalı Sikkeleri "Tasnif ve Tescile Tabi" sikkeler oldukları için kaçak define kazısı ile bulunmaları bir yana ticareti kesinlikle yapılamayacak kültür değerleridir.

Ülkemize getirilebilen bu sikkeler ilk önce Ankara Anadolu Medeniyetler Müzesi'nde geçici olarak teşhir edildikten sonra 1999 yılı itibariyle Antalya Müzesi'ne nakledilmiştir.

Bu makaleyi yazmandaki amaç; emsal teşkil eden bu önemli olayı hukuki açıdan ele alarak, yurt dışına kaçırılmış kültür varlıklarımızın önemini bir kez daha ortaya koyarak ülkemizde bulunan kültür varlıklarının kaçak define kazıları ile aranması ve yurt dışına kaçırılmasının önlenmesi konusunda konunun önemini ortaya koyabilmektir.

Anahtar Sözcükler: Nüsmatik, Hukuk, Elmalı Sikkeleri, Yüzyılın Definesi, Dekadrahmi Sikkeleri, Tarihi Eser Kaçakçılığı, Taşınabilir Kültür Varlığı,

DECADRAHMI COINS FINDING, ABROAD KIDNAPPING AND BROUGHT HOME AGAIN

Abstract

Of 1984, District of Antalya Province of Elmalı Bayindir village as a result of illegal excavation of treasure of ancient coins in the 14 Atticas Decadrahmi about 1900 pieces of historical artifacts with smugglers selling rare coins that kidnapped abroad, as a result of lengthy legal battles 6 Atticas Decadrahmi come back to our country, including 1679 pieces of ancient coins. Mentioned Decadrahmi Coinage "Of course, sorting, and to be Registered"

* Y. Tarihiçi, Atatürk Havalimanı Emniyet Şube Müdürlüğü-İSTANBUL, meh_yalcin@hotmail.com

Aside from the coins that they exist for the illegal trade is absolutely not possible to define the cultural values of the excavation.

Rare coins that can be linked to Turkey between 1988-1999, first exhibited in the Ankara Anatolian Civilizations Museum is temporarily in 2009 after being transferred to the Antalya Museum.

The aim of this article writing; precedent in this important event which constitutes a legal perspective is to discuss the importance of cultural assets abroad missed out once again putting the cultural heritage in our country with illegal excavations, searching for treasure in the prevention of the abduction issue and the importance of produce abroad.

Key Words: Numismatics, Law, Elmalı Coins, Treasure of the century, Dekadrahmi Coins, Historical Monuments Trafficking, Portable Cultural Property

Anadolu, tarih öncesi ve tarihi devirlerde pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu medeniyetlerden günümüze gelebilen kültür değerleri dünya mirasına ait olmakla beraber buldukları yerde sergilenmelidir. Kolay yoldan zengin olma hevesi, kahvehane sohbetlerinde anlatılan define hikâyeleri ve medyanın etkisiyle iştahları kabaran bir takım art niyetli insanlar arkeolojik ve kültürel değerine hiç önem vermeden, devletten izin almadan, “kazma kürekle” kazılar yapmakta, bu kazılar sonucu buldukları tabiat varlıklarını bir şekilde kaçak yollardan ülke dışına çıkarmaktadırlar.

İşte burada ülkemizden kaçırılıp uzun bir hukuk mücadelesinden sonra ülkemize yeniden getirilebilen Elmalı Sikkeleri (=Dekadrahmi¹ Hazinesi, Yüzyılın Definesi) hakkında bilgi vermeye çalışacağım.

1984 yılı Antalya’da Televizyon tamirciliği yapan Bayram Sungur, elektronikte maharetli biri olarak bir metal detektörü² yapmıştır. İlkel bir detektör olan bu alet, cihazın metale tepki vermesi ilkesi ile çalışan basit bir alettir. Bayram Sungur ile daha önceden tanışıyor olan İbrahim Başbuğ, bir otel sahibinin oğludur ve babası ile ortak olarak bu oteli işletmektedir. Yine Bayram Sungur’u daha önceden tanıyor olan Ahmet Ali Şentürk, bu tarihte Antalya İli Elmalı İlçesi Bayındır Köyü’nde Muhtarlığı görevini sürdürmektedir. Bayram Sungur’un metal detektörü yaptığını öğrenen bu ikili Bayram Sungur’la beraber, nisan ayının ortalarında Mehmet Sarıcı’ya ait tarlada define bulmak amacı ile arama yapmışlar ve detektörün sinyal vermesiyle 18 Nisan 1984’te kaçak define kazısını yapmışlardır.

¹ Dekadrahmi, Attika sikkeleri yani 4,3 gr’lık sikkelerin 10 katı olarak basılmış, 43 gr ağırlığında bir nevi hatıra sikkedir. Çok nadir bulunur. Elmalı definesinde 14 adet Dekadrahmi bulunduğu için define nümismatik literatüründe “Dekadrahmi Hazinesi” veya “Yüzyılın Definesi” olarak anılır. Ülkemize bu sikkelerin yalnız 6’sı geri getirilebilmiştir.

² Suçta kullanılan detektör, Antalya Elmalı Adliyesi Adli Emanetine suç aleti olarak teslim edilmiş ve 1985/46. sırasında kayıtlıdır.

(Ülkemizde Define aramak yasalarca belli kurallara bağlanmıştır. 21/7/1983 kabul tarihli 2863 Sayılı *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu*³ çerçevesince hazırlanış olan ve Resmi Gazetede 27/01/1984 tarihinde yayınlanan 18294 Sayılı *Define Arama Yönetmeliği*⁴ ne göre define kazısı önceden dilekçe ile başvurulup izin alınarak gerekli şartlar yerine getirildikten sonra Kültür Bakanlığının⁵ takdiri olan süre ve belirlediği alan içinde yapılması gerekmektedir. Ayrıca; Resmi Gazetede 11/08/1984 tarihinde 18486 sayılı ile yayınlanan *Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Bulanlara, Haber Verenlere ve Yakalayan Kamu Görevlilerine Verilecek İkramiye İle İlgili Yönetmelik*⁶ de belirtilen oranda hem bulan kişiye hem de mülk sahibine ödül verilmektedir.)

Bayram Sungur, İbrahim Başbuğ ve Ahmet Ali Şentürk bu ruhsatsız define kazısı sonucu 1900 adet⁷ “tasnif-tescile tabi müzelik değeri haiz” antik gümüş sikke elde etmişlerdir. (Bu sikkelerin ruhsatsız bir define kazısında bulunması bir yana tasnif ve tescile tabi sikke oldukları için “en geç üç gün içinde en yakın müze müdürlüğüne, köyde muhtara veya diğer mülki idareye bildirmeleri zorunludur.” Gelgelelim muhtarda bu işin içindedir.) Sikkeleri beraberlerinde alıp, İbrahim Başbuğ’un Elmalı’da oturan kız kardeşi Ayla Başbuğ’un evine götürürler. Burada hep beraber temizledikleri⁸ sikkeleri sayıp paketlerler. Bu sikkeler içerisinden iki veya üç adedini yanlarına alarak, Antalya’da Kuyumcu Mehmet Altunış’e gösterip 120 bin⁹ TL’ye satarlar. Bu parayı yol parası olarak kullanacaklardır. Yanlarına bir miktar numune sikke alan Bayram Sungur ve İbrahim Başbuğ, İstanbul’a giderek, “Küçük Fuat” lakaplı Antikacı Fuat Aydın’le görüşüp, Fuat Aydın ve onun aracılığı ile tanıdıkları sikkeler üzerinde çalışmalar yapan Erdoğan Atak’ı antik sikkeler üzeri incelemek üzere Antalya’ya çağırılmışlardır.¹⁰

³ Makalede geçen kanun ve kanuna atfedilen maddeler değerlendirilirken, “Hukukta olayın meydana geldiği zamanki hukuk kuralları sonradan değiştirilmiş olsa bile sanığın lehine kullanılır ilkesi” göz önünde bulundurulmalıdır. Define 18 Nisan 1984’de aranıp bulunduğu yine aynı tarihte ticareti yapıldığı için makalede adı geçen şahıslar bu tarihte geçerli olan kanun hükümlerine tabidirler. Şimdiki geçerli olan kanun ve kanuna atfedilen maddelerle karıştırılmamalıdır.

⁴ Bakınız Ek: 1

⁵ O dönem için Kültür ve Turizm Bakanlığı birleşik değildir. O nedenle metinde sadece Kültür Bakanlığı anılacaktır.

⁶ Bakınız Ek: 2

⁷ Nimet Berkok, 26.3 kg. ağırlığı vermektedir. Nitekim bu tahmini bir ağırlıktır olması gerektir. Nimet Berkok, “Eski Eser Kaçakçılığı”, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Türkiye’de Eski Eser Kaçakçılığı, Tahribatı ve Korunması Sempozyumu, <dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1249/14310.pdf>, s.332 (08.12.2010)

⁸ Nimet Berkok, Sikkelerin Ayla Başbuğ ve annesi tarafından temizlendiğini kendilerine göz hakkı olarak birkaç sikkenin verildiğini daha sonra bu sikkelerinde ABD’ye kaçırıldığını yazar. Nimet Berkok, Eski Eser Kaçakçılığı, *A.g.m.*, s.332. Yargıtay Ceza Genel Kurul Kararında böyle bir bilgiye rastlayamadım. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E: 1987/526-K: 1988/57-T: 22/02/1988.

⁹ Makalede geçen tüm para birimleri, 28 Ocak 2004 Bakanlar Kurulu onaylı, 01 Ocak 2005 yürürlük tarihli Türk Parasını Değerlendirme Kanunu öncesi değerlere aittir. Metinde geçen TL ve döviz değerlerini günümüz döviz kurlarına göre değerlendirmek yanlış olur.

¹⁰ Bu yolculuğa Muhtar Ahmet Ali Şentürk katılmamıştır. Bu durum Ahmet Ali Şentürk’ün gelişmelerden huzursuz olduğunu gösterse de Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararı ve bu karar öncesi alınmış ifadelerden elde

Erdoğan Atak'la beraber Antalya'ya gelen Fuat Aydın 75 adet sikkayı 30 milyon TL'ye almış, bu sikkeleri kendi için saklamıştır. Geri kalan sikkeler için 180 milyon TL istenmesi üzerine Erdoğan Atak, sikkeleri alabilmek için İstanbul'dan para ister. Bu arada Fuat Aydın'ın daveti üzerine birkaç gün sonra, Suat Öztekin'in kullandığı otomobil ile İstanbul'dan gelen Kuyumcu Yusuf Arıcıoğlu, istenilen parayı vermiş, Erdoğan Atak ile beraber sikkeleri satın almıştır.¹¹ Sikkeler İstanbul'da 450 milyon TL'ye el değiştirir. Burada "Kör Edip" lakaplı Edip Telliğaoğlu'na¹² satılan sikkeler, onun, kardeşi Nevzat Telli, "Büyük Fuat" lakaplı Fuat Üzülmöz, Nihat Kolaşın, Metin Özharat ve Fuat Aydın aracılığı ile yurt dışına çıkarılır.

(Bayram Sungur, İbrahim Başbuğ ve Ahmet Ali Şentürk, Ruhsatsız define arama suçunu işlemenin yanında ikinci bir suç daha işlemiş olmaktadır.¹³ 21/7/1983 kabul tarihli 2863 Sayılı *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu*; sadece "tasnif ve tescil dışı bırakılan ve Devlet müzelerine alınması gerekli görülmeyen taşınır kültür varlıklarının ticareti, Kültür ve Turizm Bakanlığının izni ile yapılır." Hükümü ile tasnif ve tescili yapılabilen tabiat varlıklarının ticaretinin yapılamayacağı hükmünü getirmiştir.¹⁴)

Aldıkları paraları aralarında eşit olarak paylaşan bu üç şahıstan Ahmet Ali Şentürk, kendi hissesini aynen saklamış; İbrahim Başbuğ'un kendi hissesi olan parayı altına çevirerek kardeşi Ayla Başbuğ adına kiralattığı banka kasalarında saklama yoluna gitmiştir. Ayla Başbuğ alınan ilk ifadesinde bu durumu itiraf ettiyse de sonradan ifade değiştirerek kendisine ait hisse senetleri olduğu bu hisse senetlerini altına çevirdiği, kendine ait ziynet eşyalarının da kasada olduğu ve bankada kasada bulunan meblağın ağabeyine hisse olarak verilen paradan çok daha yüksek olduğunu iddia etmiştir. Bayram Sungur ise elde ettiği gelirin bir kısmı ile eşi Ümmü Sungur'a bir apartman dairesi almıştır.

İbrahim Başbuğ'un hazine bulduğu ihbar edilmiş olsa da Bayram Sungur ile, İbrahim Başbuğ'un kardeşi Atilla Başbuğ'un, suçun örtbas edilmesi için görevli memurlara toplam 1 milyon 750 bin TL rüşvet vermeleri üzerine İbrahim Başbuğ tutuklanmamış, aşırı para harcaması üzerine mali polisçe takibe alınsa da kaçarak bir süre saklanmıştır. Diğer ikisini alınan ifadeleri üzerine olay ortaya çıkmış, daha sonra yakalanan İbrahim Başbuğ ile işledikleri suçlara yardım ve yataklık ederek iştirak eden kişiler 1985 yılında, Elmalı Ağır

ettikleri gelirleri paylaştıkları anlaşılmaktadır. Yine Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararından öğrendiğimize göre payına düşen parayı aynen saklamıştır.

¹¹ Berkok, Erdoğan Atak'a 20 milyon komisyon vererek aradan çekilmesini sağladığını yazar. Berkok *A.g.m.*, s. 332. Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında Sikkelerin geri kalanının istenilen külliyetli miktardaki parayı hamilen gelen Yusuf Arıcıoğlu ile sanık Fuat Aydın ve sanık Erdoğan Atak tarafından birlikte satın alındığı geçmektedir. Erdoğan Atak, 15.11.1984 tarihli ifadesinde "buluntuların 75 adedini Fuat Aydın'ın 30 milyon liraya, geri kalanını kendisi ve Yusuf Arıcıoğlu'nun 180 milyon liraya satın aldıklarının söylemektedir.

¹² Sonradan soy ismini Telli olarak değiştirmiştir.

¹³ Bu üç kişi "ruhsatsız define aramayı takiben, bu suçun oluşmasından sonra, bulmuş oldukları sikkeleri yeni bir kasıtle değerlendirme yoluna gitmişler, bu meydana değerini tespit ettirip, pazarlama imkânını araştırmışlar ve uzun çabaları müteakip satarak bu satıştan külliyetli miktarda para sağlamışlardır"

¹⁴ Madde 27.

Ceza Mahkemesinde yargılanmışlardır.¹⁵ Soruşturma aşamasında suçta kullanılan aletlerle, suç geliri para ile alınmış altın ile 58 milyon 700 bin TL para Elmalı Adli Emanetinin 1985/46 sırasında kayıtlı olarak el konulmuştur. Bayram Sungur'un eşi Ümmü Sungur apartman dairesini, kocası hakkında soruşturma başladığı için el konulmasını önlemek amacıyla Mehmet Çevikbaş'a devretmiş olsa da bu şahısla beraber Bayram Sungur'un suçuna ortak olarak yargılanmışlardır.

Bu arada Antalya Valiliğinin 3 Ekim 1984 tarihli yazısı ile Sikkelerin yurtdışına kaçırıldığı kamuoyuna duyurulmuş olup, İçişleri Bakanlığında gerekli işlemlerin yapılması istenmiştir. İnterpol tarafından aynı yıl Münih'te Griffos galerisinin sahibi olan tarihi eser kaçakçısı Edip Telli hakkında "eski eser kaçakçısı olarak tanındığı ve Avrupa'da dolaştığı yolundaki bilgi nazara alınarak, sanığın gizli sanıklara yardımcı olduğu, buluntuların yurt dışına çıkmasına eylemi ile rehberlik yapıp, değer biçip, yardım ve müzaherette bulunduğu" gerekçesi ile kırmızı bülten çıkarılmış¹⁶, Almanya'da yakalanmış olsa da aynı zamanda Alman vatandaşı olması nedeniyle¹⁷ yerel savcılıkça serbest bırakılmıştır. Daha sonra İtalya tarafından da gözaltına alınsa da bir şekilde Almanya'ya geri dönebilmiştir.¹⁸

Yurt dışında sikkeler önce İsviçre'de Bank Leu'nun sikke uzmanı Slyvia Hurter'e gösterilir. Hurter, bu sikkelere 4 milyon İsviçre Frangı¹⁹ teklif etse de Telli kardeşler ile Fuat Üzülmez sikkeleri 4 milyon dolara satabileceklerini düşündükleri için anlaşma sağlanamaz.

Telli kardeşler ile Fuat Üzülmez tarafından sikkeler Boston Müzesi'nin sahibi ABD'li milyarder William I. Koch'a teklif edildiğinde, Koch, bu sikkeleri kendisinin de ortak olduğu Washington'daki Dumborton Oks Partners Şirketi tarafından Münih-Artemis galerisinde inceleyerek, tüm sikkeleri 2,7 milyon dolara satın alır. Uyanıklık yapmak isteyen Telli kardeşler ile Fuat Üzülmez Koch'a 1746 sikke vermişlerdir. Geriye kalan 4'ü Atina Dekadrahmisi, 64 sikkeyi ise adı geçen şirkete 1,5 milyon dolara tekrardan satmak istemeleri üzerine Oks Partners Şirketi bu şahısları anlaşma hükümlerini yerine getirmediikleri gerekçesiyle mahkemeye vermiş, mahkeme sürerken geriye kalan 64 sikke anlaşma yoluyla Oks Partners Şirketi'nce 800 bin dolara satın alınmıştır.²⁰

¹⁵ Elmalı Ağır Ceza Mahkemesinin 26.12.1986 gün 22-160 sayılı karar ile çeşitli cezalar alacaklardır. Bu karar 02.10.1987 gün 2722-3876 sayısı ile Yargıtay 9. Ceza Dairesine temyiz edilmiştir.

¹⁶ Aynı şekilde bu tarihte Fuat Aydın'ın eski ortağı ve antika tüccarı Faraç Üzülmez'in Münih'teki "Artemis" galerisinin sahibi olan oğlu Fuat Üzülmez'in himayesinde olan Fuat Aydın firardadır ve İnterpol'ce aranmaktadır. Şubat 1989'da İstanbul'da tutuklanacaktır.

¹⁷ Edip Telli, Türk hükümetinden izin almadan Alman vatandaşı olmuştur. Bu nedenle 1989'da Bakanlar Kurulu Kararı ile vatandaşlıktan çıkarılacaktır.

¹⁸ Bu olaydan sonra Almanya dışına çıkmayan ve Münih'te yaşamını sürdüren Edip Telli, İnterpol'ün kararının zaman aşımına uğraması üzerine İsviçre'ye gitmiştir. 12 Haziran 1991'de İstanbul'da 531 adet tarihi eser kaçakçılığı olayında rol oynadığı için 03 Ağustos 1998'de hakkında görüldüğü yerde iade amaçlı yakalanması ibareli tekrar kırmızı bülten çıkarıldığını bilmediği için burada gözaltına alınıp 30 Ekim 1999'da Türkiye'ye iade edilmiştir.

¹⁹ Metinde geçen meblağ o zamanki kur değeri karşılığı yaklaşık 4 milyar TL olmalıdır.

²⁰ Nimet Berkok, *A.g.m.*, s.332-333.

20 Mayıs 1986'da tekrar gündeme gelen konu, 27 Mayıs 1986'da İçişleri Bakanlığına ve Antalya savcılığına bir kez daha bildirilmiştir. 23 Aralık 1987'de Kültür Bakanlığı Genel müdürlüğüne elde ettiği verilerle birlikte gelen gazeteci-yazar Özgen Acar²¹, 27 Aralık 1987'de ABD'de sikkelerin sergileneceğini bildirir. Kendisi de bu sikkelerin takibi için ABD'ye gider.

Sikkeler ile ilgili en önemli gelişme, merkezi Los Angeles olan antik sikke müzayedecisi "Numismatic Fine Arts" şirketinin 9-10 Mart 1988 tarihli müzayede kataloğunda²² yer alan on sikkenin fotoğrafında "Güney Anadolu'da 1984 yılında bulundu" ibaresinin görülmesi üzerine yaşanmıştır. (Büyük bir müzayede şirketi olan "Numismatic Fine Arts" artistik sikkeler yani nadir ve değerli sikkeleri yüksek fiyatlarla koleksiyonculara satmaktadır.) Türkiye, ülkemizi Metropolitan davasında temsil eden avukatlık firması aracılığı ile müzayedeye müdahale etmek isteyince, William I. Koch itibarını düşünerek bu on sikke hariç olmak üzere müzayedenin yapılacağını, bu sikkeleri geri alarak sikkelerin Türk kökenli oldukları kanıtlandığında onları Türkiye'ye hiçbir bedel istemeden iade edeceğini beyan etmiştir. 29 Mart 1988 tarihinde on sikke Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesine Koch tarafından teslim edilmiştir.

William I. Koch'a toplamda 1810 sikke 3,5 milyon dolara satılmıştı, 1900 sikkeden geriye kalan doksan sikkenin piyasada dolaştığı düşünülüyordu. Fakat bu sikkelerin kimde olduğu bilinmiyordu. Bu doksan sikkenin bir kısmını ellerinde bulunduran Elmalı Eski Belediye Başkanı Hasan Sarıbaş ve İstanbul'da bir otel sahibi olan Abdülğani Huzmeli ellerindeki sikkelerle İsviçre'de Bank Leu'nun sikke uzmanı Slyvia Hurter'e uğrayıp bir kısım sikkeleri satarlar. Bunların arasında yer alan bir Delos, bir Melos sikkesi ile bir Atina dekadrahmisi, 20 Mayıs 1988 tarihinde Zürih'te 35 bin İsviçre frangına müzayedeye çıkartılmış, Türkiye tarafından Bank Leu'da yer alan bu sikkelere ihtiyati tedbir kararı koydurulmasıyla 6 Eylül 1988 tarihinde bu sikkeler mahkemeye gidilmeden ve hiçbir bedel ödenmeden ülkemize geri getirilmiştir.²³ Daha sonra Hasan Sarıbaş ve Abdülğani Huzmeli, bir Atina dekadrahmisini New York'a götürerek antika tüccarı Jonatban Rosen'e 225 bin dolara satarlar. Rosen'de bu sikkeyi dolar milyarderi Mery Griffin'e 600 bin dolara satmıştır.

Mayıs 1991 tarihinde Zürih'te Tkalec Şirketi'nde üç sikke daha müzayedeye çıkarmış Türk hükümetinin girişimleriyle sikkeler geri alınmıştır. 1993 yılına kadar toplamda 16 sikke mahkemesiz geri alınmış, 1993, 1996 yıllarında birer adet sikkenin daha bu sikkelere sahip kişilerin herhangi bir bedel talep etmeden sikkeleri ülkemize vermesi üzerine ülkemize getirilebilen toplam sikke sayısı 18'e yükselmiştir.

²¹ Sikkelerin ülkemize geri dönmelerinden sonra değerli çalışmaları nedeniyle Anadolu Medeniyetleri Müzesinde düzenlenen törenle Gazeteci-Yazar Özgen ACAR'a Kültür Bakanlığı tarafından plaket verilmiştir.

²² 339 NFA Auction XX (09-10 March 1988, Beverly Hills), Ancient Greek & Roman Coins. 829 lots, enlargement in text, new. Harrbound.(NFA20)

²³ Nimet Berkok, *A.g.m.*, s.333.

Bu arada 31 Aralık 1989’da William I. Koch’a, 1800 adet Elmalı sikkесinin ülkemize geri getirilebilmesi için ABD Massachusetts Eyalet Mahkemesi’nde ilk dava açılmıştır.²⁴ Davayı takip için daha önce Lidya Eserleri davasını da takip eden Herrick Feinstein Avukatlık Firması ile anlaşmış, uzun süren hukuk mücadelesi sonunda her iki tarafında isteği ile²⁵ Elmalı Sikkeleri 4 Ocak 1999’da Kültür ve Turizm Bakanı İstemihan Talay’ın imzaladığı bir anlaşma ile Türk Hükümetine teslim edilmiştir. Bahse konu sikkeler İstemihan Talay tarafından 29 Nisan 1999’da Ankara’ya getirmiştir. (Sayıştay tarafından Temmuz 1998 yılında Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı 99 müze müdürlüğü ve 180 müzenin performans denetimini yapılmış ve “Gerek kaçakçılığın önlenmesi gerekse kaçırılan eserlerin yurda getirilmesi açısından, uluslararası kuruluşlar ve yargı organları nezdinde etkili olunmasını sağlayacak bir anlayış ve politika eksikliği var” raporu verilmiştir.²⁶ Elmalı Sikkelerinin yurda getirilmiş olmasıyla bu eksiklik bir nebze olsun gidermiş olmalıdır.) 1800 adet sikkeden 1661 adedinin William I. Koch’un elinde bulunduğu, diğer bölümünün ise başka kişilere satılmış veya hediye edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Koch’un elinde bulunan bu sikkelerin ülkemize getirilmesiyle, ülkemizden kaçırıldıktan sonra geri getirilebilen Elmalı Sikkeleri toplamda 6’sı dekadrahmi olmak üzere 1679 ulaşmıştır.

Sikkelerin Ankara Anadolu Medeniyetler Müzesindeki bekleyişleri de 15 Ekim 2009 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay’ın desteğiyle Antalya Müzesi’ne nakle-dilmeleri ile son bulmuştur. Elmalı Sikkeleri Antalya Müzesi’nde, sikke ve mühürlerin sergilendiği ikinci katta sergilenmektedir.²⁷

KAYNAKÇA

- BERKOK, Nimet, “Eski Eser Kaçakçılığı”, *Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Türkiye’de Eski Eser Kaçakçılığı, Tahribatı ve Korunması Sempozyumu*, <dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1249/14310.pdf>, (08/12/2010)
- MANSEL, Ord. Prof. Dr. A. Müfid, *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 7. Baskı, Ankara 1999.
- SEVİN, Prof. Dr. Veli, *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2002.

²⁴ Özgen Acar, birkaç gün daha gecikmiş olsa beş yıllık bir süre geçmiş olacağı için Elmalı sikkelerini hiç alama ihtimaliz olduğunu belirtir.

²⁵ Elmalı Sikkeleri ile ilgili 16 Şubat 1998 tarihinde yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında görüşülmüş ve sikkelerin uzlaşma yoluyla geri alınması için gerekli çalışmaların yapılması konusunda Kültür Bakanlığı’na yetki verilmiştir. Ayrıca William I. Koch’a, sikkeleri verme konusunda takındığı olumlu tavır nedeniyle 04 Mart 1998 günü ABD/Washington Büyükelçiliğimizde düzenlenen törenle bir rozet verilmiştir.

²⁶ “Sayıştay Soygunları 1998’de Haber Vermiş”, *Hürriyet*, 10.06.2006 <<http://tayproject.org/muzedosyasi.html>>, (10.12.2010)

²⁷ Antalya Milletvekili Sadık Badak’a sikkelerin Antalya’ya getirilmesindeki emeklerinden dolayı plaket verilmiş olup, Badak konuşmasında: “Sikkeler de bizim kadar topraklarına döndüğü için mutludur.” İfadesini kullanmıştır.

- TEKİN, Dr. Oğuz, *Antik Nüsmimatik*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001.
- TEKİN, Dr. Oğuz, “Sikkeler, Devletler, Hükümdarlar: Eskiçağda Anadolu’da Paranın Siyasal, Kültürel ve Ekonomik Yönü”, Garanti Bankası, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yayını, 22/12/2006, <http://www.obarsiv.com/e_voyvoda_0607.html>, (10/12/2010).
- “Yüzyılın Definesi Elmalı Sikkeleri”, <antalyamuzesi.gov.tr/tr/yuzyilin-definesi-elmali-sikkeleri>, (08/12/2010).
- “Likya Sikkeleri”, <www.uni-tuebingen.de>, (08/12/2010).
- “Sayıştay Soygunları 1998’de Haber Vermiş”, *Hürriyet*, 10.06.2006 <<http://tayproject.org/muzedosyasi.html>>, (10.12.2010)
- 01/03/1926 Tarih 765 Sayılı *Türk Ceza Kanunu*, (Resmi Gazete: Tarih: 13/03/1926 Sayı 320), (Mülga: 01.06.2005 tarihi itibarıyla tüm ek değişiklikleriyle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır.)
- 21/7/1983 Tarihli ve 2863 Sayılı *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (Mülga)*
- 27/01/1984 Tarihli ve 18294 Sayılı *Define Arama Yönetmeliği*
- 11/08/1984 Tarihli ve 18486 Sayılı *Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Bulanlara, Haber Verenlere ve Yakalayan Kamu Görevlilerine Verilecek İkramiye İle İlgili Yönetmelik*
- *Elmalı Sikkeleri İle İlgili Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararı*, E: 1987/526, K: 1988/57, T:22/02/1988, <http://www.integrahukuk.com/Kararlar/Yargitay/1987/12001_987_526.htm> (10.12.2010)
- 14/7/2004 Tarihli ve 5226 Sayılı *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu İle Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*; (Resmi Gazete Tarih: 27/07/2004 Sayı: 25535)

EK 1

Define Arama Yönetmeliği

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 27/01/1984

Yayımlandığı Resmi Gazete Sayısı: 18294

Amaç

Madde 1 - Bu yönetmeliğin amacı; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda belirtilen yerler dışında define aramalarında uyulacak esasları belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 - Bu yönetmelik; define arama ruhsatının verilmesine, define arayıcıdan istenecek belgelere, aramanın nasıl yapılacağına ve çıkan defineden arayıcıya tanınacak haklara ilişkin hükümleri kapsar.

Dayanak

Madde 3 - Bu Yönetmelik 2863 sayılı Kanunun 6 ve 50. maddeleriyle, Medeni Kanunun 696 ve 697. maddeleri uyarınca hazırlanmıştır.

Kısaltmalar

Madde 4 - Bu yönetmelikte geçen:

"Bakanlık"; Kültür ve Turizm Bakanlığını,

"Müze"; Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı Müzeleri, ifade eder.

Müracaat

Madde 5 - Define aramak isteyenler, define arayacakları yerin bağlı olduğu mülki amire bir dilekçe ile müracaat ederler.

Madde 6 - Dilekçede arama maksadı açıkça belirtilir ve define aranacak yerin il, ilçe, bucak, köy, mahalle, sokak ve ev numarası bildirilir. Ayrıca bu yerin ekili, dikili, meskun, gayrimeskun, tapulu ve tapusuz olup olmadığı ve kime ait bulunduğu açıklanır.

Madde 7 - Müracaat dilekçesine;

a) Define aranacak sahanın yetkili teknik elemana çizdirilmiş, İl Bayındırlık Müdürlüğüne tasdikli, 1/500 ölçekli tesviye münhanili haritası veya krokisi,

b) Krokisi çıkarılmayacak ev ve bunun gibi yerler için ise ada, parsel ve çap numarasını belirten vaziyet planı,

c) Uzaktan ve yakından olmak üzere çeşitli yönlerden çekilmiş net fotoğrafları,

d) Define aranacak yer sahipli ise, gerçek kişilerden noterden tasdikli muvafakat-name, tüzelkişilerden de yetkili organlarından alınacak muvafakat yazısı, eklenir.

Madde 8 - Define aranacak yer 100 m'yi geçemez. Bu yer verilecek fotoğraflarla harita veya krokiler üzerinde işaretlenir.

Madde 9 - Mülki amir, define aranacak yerin 2863 sayılı Kanununun 6. maddesinde belirtilen yerler ile tesbit edilen sit alanları ve mezarlıklar içinde olup olmadığını, define aranmasında sakınca bulunup bulunmadığını, en yakın müze müdürlüğüne tespit ettirir.

Madde 10 - Müze Müdürlüğüne, müracaat uygun bulunduğu takdirde define arama ruhsatı verilir. Ruhsatname bir yıl sürelidir. Define araması aralıksız en çok bir aya devam eder. Hava muhalefeti veya tabii afetlerden dolayı bu süre içinde bitirilemezse bir defaya mahsus olmak üzere mülki amirce en çok bir ay daha uzatılabilir.

Madde 11 - Define araması, define aranacak yere en yakın müzeden görevlendirilecek ihtisas elemanı başkanlığında, Maliye ve Gümrük ve İçişleri Bakanlıklarının mahalli birer temsilcisi gözetiminde yapılır.

Diğer Hükümler

Madde 12 - Define aranacak yeri incelemeye gidecek müze ihtisas elemanı ile, aramada bulunacak ihtisas elemanı, Maliye ve Gümrük ve İçişleri Bakanlıkları temsilcilerinin yol masrafları ve birinci derece devlet memuru harcırahı üzerinden yevmiyeleri define arayıcısı tarafından ödenir. Bu yevmiyeler günlük zorunlu giderleri karşılamadığı takdirde, aradaki fark yevmiyelerin %50'sini geçmemek şartıyla define arayıcısı tarafından ayrıca ödenir.

Madde 13 - Define aramasından doğacak zarar ziyan ve kazı yapılan yerin eski haline getirilmesi ile ilgili masraflar define arayıcısına aittir. Bu masrafların tahmini tutarı ilgili müze müdürlüğüne tesbit edilir.

Madde 14 - Define arama yerini incelemeye gidecek müze ihtisas elemanlarının harcırahı önceden 12. ve 13. maddelerde yazılı diğer harcamalar ise arama başlamadan önce arayıcı tarafından bir devlet bankasına müze müdürlüğü adına yatırılır.

Müze müdürü aramadan önce görevlilere avans öder.

Hizmetin yerine getirilmesinden sonra görevlilere verecek hakediş belgelerine göre kesen hesap yapılır. Artan para aracıyla teslim edilir

Madde 15 - Çalışmalar, görevliler ile arayıcının imzasını taşıyan tutanaklarla günü gününe tesbit edilir. Bu tutanaklar ve arama sonunda tanzim edilecek nihai tutanak Bakanlığa gönderilir.

Madde 16 - Define aramasının mevzuat hükümlerine göre ilgililerce durdurulması halinde arayıcı hiçbir hak, zarar ve ziyan talebinde bulunamaz.

Define aramalarında kültür ve tabiat varlığı bulunduğu takdirde arama derhal durdurulur ve durum Bakanlığa bildirilir.

Arayıcı bulunan kültür ve tabiat varlıkları üzerinde hiç bir hak iddia edemez.

Madde 17 -Define aramasında çıkan buluntular Bakanlıkça tayin edilecek en az üç kişilik bir uzman heyetine incelettirilir. Elde edilecek buluntular kültür ve tabiat varlığı ise müzelere, define ise Maliye ve Gümrük Bakanlığına teslim edilir.

Madde 18 - Bulunan definenin Maliye ve Gümrük Bakanlığınca geçer akçe olarak değeri tesbit edilir. Define Hazineye ait arazide bulunmuşsa %50'si aracıya, özel veya tüzelkişilere ait arazide bulunmuşsa, %40'ı aracıya, %10'u ise mülk sahibine verilir.

Kaldırılan Hükümler

Madde 19 -14 Eylül 1973 gün ve 14855 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Define Araştırılması İle İlgili Yönetmelik" yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 20 - Bu Yönetmelik Resmi Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 21 - Bu Yönetmeliği Kültür ve Turizm Bakanı ve Maliye ve Gümrük Bakanı yürütür.

EK 2

Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Bulanlara, Haber Verenlere ve Yakalayan Kamu Görevlilerine Verilecek İkramiye İle İlgili Yönetmelik

Resmi Gazete Tarihi: 11.08.1984

Resmi Gazete Sayısı: 18486

Amaç ve Kapsam

Madde 1 - Bu yönetmeliğin amacı, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan taşınır kültür ve tabiat varlıklarını bulanlara, varlığını haber verenler ile bunları yakalayan kamu görevlilerine Devlet tarafından verilecek ikramiyenin tahakkuk ve tediyesine ait işlemleri belirlemektir.

Kısaltmalar

Madde 2 - Bu yönetmelikte geçen:

"**Bakanlık**" Kültür ve Turizm Bakanlığını,

"**Müze**" Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı müzeleri,

"Varlık" taşınır kültür ve tabiat varlıklarını, ifade eder.

İkramiye Esasları

Madde 3 - Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yerüstünde, yeraltında ve sualtında taşınır kültür ve tabiat varlığı bulunduğunu bilenler veya varlığından yeni haberdar olan malik veya zilyetlerden; bunu en geç üç gün içinde en yakın müzeye, köyde muhtara veya diğer yerlerde mülki idare amirlerine haber verenlere;

a) Varlık, bulanın mülkü içinde ise; "Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelerine Alınmaları Hakkında Yönetmelik" gereğince tespit edilecek değeri usulüne göre ödenerek müzelerce satın alınır. Ayrıca ikramiye verilmez.

b) Varlık başkasının mülkü içinde ise ilgili Yönetmeliğine göre takdir edilecek bedelin % 80'i ikramiye olarak bulan ile mülk sahibi arasında eşit olarak paylaşılır.

c) Varlık Devlete ait arazide bulunmuş ise, ilgili Yönetmeliğine göre takdir olunacak bedelin % 40'ı bulana ikramiye olarak ödenir.

d) Nerede bulunursa bulunsun haber verilen varlık, korunması gerekli nitelikte kültür ve tabiat varlığı olmadığı takdirde sahiplerine, müzelerce verilecek bir belge ile iade olunur. Bu belge iade olunan varlık ile sahibini açıkça tanımlayabilecek nitelikte düzenlenir. Belge ile iade olunan varlıklar üzerinde sahipleri her türlü tasarrufta bulunabilirler. Bir yıl içinde sahiplerince alınmayan varlıklar müzelerde saklanabilir veya usulüne uygun olarak Devletçe satılabilirler.

Gizlenmiş Sayılan Varlıklar

Madde 4 - Nerede olursa olsun yeni bulunup da süresi içinde haber verilmediğinden gizlenmiş sayılan varlıkları haber verenler ile, bunları yakalayan kamu görevlilerine usulüne göre tespit edilen değer,

1905 Sayılı "Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Haklarının ve Daimi Vergilerin Mektumlarını Haber Verenlere Verilecek İkramiyelere Dair Kanun"da belirlenen şekilde;

a) 5.000 liraya kadar % 30,

b) 25.000 liraya kadar (5.000 liradan yukarı olan kısmı için) % 25,

c) 50.000 liraya kadar (25.000 liradan yukarı olan kısmı için) % 15,

d) 100.000 liraya kadar (50.000 liradan yukarı kısmı için) % 10,

e) 100.000 liradan yukarı olan kısmı için % 7,5

Oranlarındaki miktarı, haber veren ve yakalayan şahıslara ayrı ayrı ikramiye olarak ödenir. Gerek haber verenler ve gerekse yakalayan kamu görevlilerinin birden fazla olmaları halinde hesap edilen ikramiye aralarında eşit olarak paylaşılır.

İkramiye Ödenmeyecek Haller

Madde 5 - Taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile, nerede bulunursa bulunsun varlığı Bakanlıkça daha önceden bilinen taşınır kültür ve tabiat varlıkları için ihbar ikramiyesi ödenmez.

Değere İtiraz

Madde 6 - Tespit edilen değere itiraz halinde, ilgili yönetmelik hükümlerine göre yeniden değer tespiti yapılır.

Ödeme Esasları

Madde 7 - Ödenecek ikramiyeler bu amaçla Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesine konulan ödenekten karşılanır.

Ödeneğin tahakkuk ve tediyesinde Devlet Muhasebesi ve Muameleat Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

Kaldırılan Hükümler

Madde 8 - Bu Yönetmelikle, 18 Nisan 1976 gün ve 15363 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "Eski Eser İkramiyesi Ödenmesi Hakkında Yönetmelik" yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 9 - 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 4, 24, 25 ve 64 üncü maddeleri hükümlerine göre hazırlanan ve 832 Sayılı Kanunun 105 inci maddesi hükmüne göre Sayıştay'ın olumlu görüşü alınmış bulunan bu yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 10 - Bu Yönetmeliği Kültür ve Turizm Bakanı ve Maliye ve Gümrük Bakanı yürütür.